

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА, ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА
«ХЕРСОНСКОЕ УТРО» (1919 Р.): СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА
ТА ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент IV курсу 461 групи
Спеціальності 061 Журналістика
Освітньо-професійної (наукової)
програми Журналістика

Завізьон Артем Андрійович

Керівник: доктор філологічних наук,
професор, Різун Володимир
Володимирович

Рецензент: кандидат філологічних
наук, доцент, Загороднюк Василь
Степанович

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО»	6
1.1. Загальна характеристика видавничої справи на Херсонщині к. ХІХ - п. ХХ ст.	6
1.2. Особливості зародження газети «Херсонское утро».....	10
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО»	16
2.1. Оформлення газети «Херсонское утро» та різноманітність її рубрик.....	16
2.2. Характеристика рекламних оголошень видання.....	23
2.3. Аналіз інформаційних матеріалів газети.....	25
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Преса становить великий пласт історичної інформації, вона фіксує і передає події того чи іншого міста, регіону певного часу. Періодика як різновид описових джерел є важливим джерелом краєзнавчих досліджень. Преса є обличчям свого, вона віддзеркалює риси сучасності, певні прояви минулого. Преса не існує як окремий елемент, вона розвивається і функціонує в межах суспільно-економічних, політичних і культурних обставинах певного періоду. Тому вона зберігає багато фактичних даних з історії країни, регіону, міста, області.

За територіальним поширенням періодика буває центральна, урядова. Місцева, провінційна. Саме провінційній пресі приділяється найменша увага у дослідженнях з історії української журналістики, тому особливого значення набуває вивчення основних рис функціонування провінційної преси.

Перші провінційні газети були невеликого формату, мали суто комерційний характер розповсюдження. Згодом до комерційної інформації став додаватися передрук матеріалів зі столичних газет, потім – публікації місцевих авторів, громадських, культурних діячів, повідомлення, пов'язані з цікавими подіями місцевого характеру, рекламні повідомлення, оголошення. Таким чином формувалася провінційна преса, що була розрахована на широке коло читачів. Здебільшого такі видання мали широку кваліфікацію типу «літературна, комерційна, суспільно-політична, економічна газети». Певним чином формувався читацький склад таких видань: спочатку це були комерсанти, купці, торговці, підприємці, а згодом – люди різних професій, які мала бажання ознайомитися з останніми новинами та подіями з життя рідного міста, столиці та світу.

Місцева преса мала ще свої специфічні риси, що були обумовлені особливостями певного регіону, складом населенням, адміністрацією. Як свідчить практика, провінційна преса була тісно пов'язана з органами місцевого самоврядування, приляла популяризації та поширенню нових знань, тим самим підвищувала освітній та культурний рівень місцевого населення. На сторінках цієї преси читачі впізнавали людей, з якими разом працювали, жили, тобто вони відчували себе учасниками подій регіону.

Сьогодні преса стала невід'ємною частиною повсякденного життя людини, її постійним джерелом інформації, яка відображає суспільні процеси та історичні події. Тому важливим завданням є розвиток та покращення функціонування преси на Херсонщині. А для цього потрібно вивчити саме витoki і функціонування преси у губернії у дореволюційний і післяреволюційний періоди. Це й обумовлює **актуальність теми дослідження.**

Пресу Херсонської губернії вивчали та досліджували Д. Бєлий («Пётр Иванович Соколов: легенды и были», «Петро Соколов – рідному місту Херсону»), А. Захаров («Пресса далекая и близкая»), Н. Шушляннікова («Про створення та життя преси в Херсонській губернії», «Щодо поповнення списку періодичних видань півдня України ХІХ – поч. ХХ ст.»), Л. Зелена («Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку»).

Метою роботи було здійснити структурно-тематичний аналіз, вказати на жанрову своєрідність публікацій херсонської суспільно-політичної, літературної газети «Херсонское утро» (1919 р.).

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання **таких завдань:**

- 1) окреслити історичні й суспільно-політичні умови розвитку Херсонщини на початку ХХ століття;
- 2) охарактеризувати особливості зародження та розвитку видавничої

справи в Херсонській губернії та появи газети «Херсонское утро»;

3) здійснити структурно-тематичну характеристику видання;

4) окреслити рубрики та характер матеріалів, вказати на жанрові особливості публікацій;

5) зробити висновки та узагальнення проведеного дослідження.

Об'єктом дослідження є особливості побудови та жанрово-тематична специфіка періодики Херсона початку ХХ ст.

Предметом дослідження є газета «Херсонское утро» як суспільно-політичне і літературне видання початку ХХ століття.

Джерельною базою дослідження слугували номери газети «Херсонское утро» за 1919 рік, які зберігаються в архівах фонду рідкісних та цінних видань у Херсонській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Олесь Гончара.

Для реалізації поставлених завдань застосовано історико-джерелознавчий, проблемно-тематичний, порівняльний, хронологічний, традиційний описовий та кількісні **методи дослідження**.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше комплексно проаналізовано періодичне видання Херсонщини першої половини ХХ століття «Херсонское утро», здійснено тематичну характеристику інформаційних повідомлень, визначено їхні види, з'ясовано жанрові особливості.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її матеріали можуть використані при подальших розвідках з питань розвитку періодичних видань Херсонщини першої половини ХХ століття, а також при підготовці студентів до семінарських занять з курсу «Історія української журналістики», для написання курсових робіт.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 29 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ

ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО»

1.1. Загальна характеристика видавничої справи на Херсонщині к. ХІХ - п. ХХ ст.

Випуск провінційних газет у Росії починається у перші десятиліття ХІХ ст. З 1838 р. в усіх регіонах Росії, в тому числі і на Півдні, стали видаватися «Губернські відомості» - щоденна газета, накладом від кількох сотень до двох тисяч, яка була офіційним виданням, засобом проведення урядової політики на місцях. Публікації політичного характеру на шпальтах «Губернських відомостей» не друкувалися [4].

Газета складалася з двох частин: офіційної, що містила передруки з центральних газет, оперативної інформації, та неофіційної, яка включала три відділи:

- а) місцеві відомості;
- б) оголошення;
- в) матеріали краєзнавчого характеру з історії, етнографії та статистики краю.

«Губернські відомості» представляли собою справжню «хроніку місцевого життя». В південних регіонах Росії видавалися «Катеринославські губернські відомості», «Таврійські губернські відомості» та «Херсонські губернські відомості» [28, с.80].

Як наголошує дослідниця Н. Шушдяннікова, історія преси на Херсонщині зазнала три хвилі піднесення:

- 1) 20-30 рр. ХІХ ст. характеризуються виникненням адміністративних видань;

2) 70-80 pp. XIX ст. - період появи видань «загальнодоступного читання»;

3) 90 pp. XIX - поч. XX ст. - епоха спеціалізованих видань наукового, літературного, суспільно-політичного профілю [27, с.35].

Тижневим виданням першого періоду, яке мало офіційно-адміністративний характер, були «Херсонські губернські відомості» (1838-1917). Газета друкувала офіційні урядові повідомлення, дані про переміщення службовців, купівлю-продаж рухомого та нерухомого майна, матеріали про розвиток промисловості та сільського господарства, діяльність навчальних закладів у краї; історико-краєзнавчі дослідження.

З 1846 р. у «Херсонських губернських відомостях» стає постійною рубрика «Дані про Херсон і Херсонську губернію». Газета виходила 2-3 рази на тиждень, редакторами у різний час були Н. Ейсмокт, Н. Марков, К. Ханацький, В. Білоїцький, Ф. Мойсеев, В. Башкевич, І. Пащенко, В. Григор'єв, Г. Гроп'янов [27, с.54].

70-90 pp. XIX ст. характеризувалися певними успіхами у розвитку періодики Херсонщини. Саме у цей період виникає періодика (газета, журнал) «загальнодоступного читання», яке містить різноманітну політичну, комерційну, наукову інформацію. В цей період збільшується чисельність видань, що сприяло зростанню кількості читачів (як правило, у місті), рішення фінансових питань, зменшення вартості преси. Рекламодавці починають активно вкладати кошти у друковані видання.

Характерною рисою періодики цього часу є поява видань, статей, кореспонденцій, автори яких мають «власну думку», «приватний погляд на події», що описуються. Ці зміни у характері видань і публікацій були пов'язані із зростанням громадської свідомості [21].

Важливу роль у розвитку преси Херсона відіграв В.І. Гошкевич. З 1898р. він починає редагувати і видавати науково-літературну,

політичну, сільськогосподарську і комерційну газету «Югъ». У цілому газета мала ліберальний характер, але в ній досить часто друкувалися матеріали демократичного змісту. Журналістська діяльність В.І. Гошкевича сприймалася офіційною владою як «неблагонадійна». У 1905 р. за публікацію в газеті «Югъ» матеріалів, присвячених революційним подіям, він був звільнений з посади секретаря статистичного комітету, а також згодом було припинено видання газети.

У численних виданнях 70-90-х рр. XIX ст. друкувалися краєзнавчі матеріали, присвячені історії, етнографії, побуту, звичаям, культурі мешканців Херсонщини.

Кінець XIX - початок XX ст. ще один період, котрий характеризується успіхами в розвитку періодики на Херсонщині. У цей період передрук столичних статей значно обмежується і на сторінках газет та журналів з'являються місцеві новини та матеріали [27, с.67].

На зламі століть у провінції з'являються люди, які спеціально займаються газетною справою. Найвідомішими серед них були А. Арсенєв, Н. Бунаков, Ю. Стрембо, П. Хотимський, В. Герасименко та ін. У цілому їхня діяльність свідчить про появу та утвердження в провінції професії журналіста.

Характерною рисою місцевої періодики Херсонщини на зламі XIX-XX ст. стала спеціалізація видань, що була пов'язана із популяризацією знань, зростанням рівня освіти та культури населення провінції. У цей час видаються журнали та газети вузької тематики, наприклад, «Театр» (1896 р.), «Південноруська медична газета» (1892 р.). На сторінках численних видань наукові знання подаються у популярній формі [28, с.81].

Найбільш активно процес спеціалізації видань на Херсонщині відбувається у Миколаєві, де видавалося кілька галузевих журналів. Появу науково-популярного журналу «Астрономічний огляд» слід пов'язувати з успішною роботою Миколаївської астрономічної

обсерваторії, утвореної у 1827 р. Журнал виходив шість разів на рік і мав такі постійні рубрики: «Новини науки», «Праці любителів астрономії», «Практичні поради», «Небесні явища», «Бібліографія».

Основним завданням численних спеціалізованих видань у провінції були популяризація знань (технічних, історичних, природничих, медичних, з історії театру, кінематографа тощо) та підвищення інтелектуального рівня населення. Живий і різноманітний контакт цих видань з читачами (про що свідчать цікаві рубрики) є прекрасною історичною замальовкою того часу, тобто рівня світосприйняття та освіченості провінціала на рубежі століть. У цілому орієнтована на обивателя, періодика Херсонщини к. XIX - поч. XX ст. вирішувала дві основні задачі: поширення різноманітної (наукової, технічної, практичної) інформації та загальне піднесення рівня культури та освіти жителів краю [28, с.82].

За видами пресу Херсонщини можна було поділити на три групи:

1) газети («Херсонські губернські відомості», «Одеський вісник», «Херсонські новини», «Южанин», «Відомості Сідеського градоначальства»);

2) журнали, альманахи, збірники («Фізик-любитель», «Електрика і життя», «Південь», «Щоденник провінціала», «Південноукраїнський альманах»);

3) наукові видання («Записки Одеського товариства історії та старожитностей», «Записки Новоросійського університету») [27, с.76].

За місцем видання можна назвати газети і журнали, які видавалися у Херсоні: «Вечірні новини», «Копійка», «Херсонська пошта», «Літопис музею»); Одесі: «Одеський вісник», «Театр», «Одеська газета», «Одеські Новини», «Новоросійський телеграф»; Миколаєві: «Миколаївський вісник», «Південна Росія», «Керамічний огляд», «Астрономічний огляд»; Олександрії: «Відомості Олександрійського повітового земства» [27, с.79].

На Херсонщині видавалося багато іншомовних видань: єврейською мовою «Der UD», німецькою – «Unzer-Leben», польською – «Zicie polskie», французькою – «Journal d'Odessa, Messenger de la Russie Meridionale, on feuile commerciale, publice qves Lautorisation du government» [27, с.79].

1.2. Особливості зародження газети «Херсонское утро»

Як зазначає дослідник А. П. Животко, з початком війни 1914 р. українську пресу було заборонено. На 1915 р. пощастило залишитися лише двом легальним часописам, два часописи почали виходити наново, а три виходили нелегально. Отже, з 17 часописів, що виходили в 1914 р., легальних органів було лише 4 [5, с.16].

Лютнева революція 1917 р. в Росії принесла свободу друкованого слова. Протягом уже перших місяців українська преса стала на шлях широкого розвитку. Відроджується в українських містах, появляється в різних провінціальних осередках, народжується в найдальших кутках української землі і, врешті, охоплює собою українські колонії, частину фронту тощо.

З кожним днем шириться її мережа, поширюється її об'єм і завдання. З шести органів, що виходили напередодні революції, зростає вона до 106 органів, досягаючи на 1918 р. 212 пресових органів [5, с.17].

1919 рік був в Україні надзвичайно складним. Періодами наступав політичний і економічний хаос. Шість основних політичних військових сил діяли в українських землях: українські на чолі з Директорією, радянські, Антанти, білогвардійські, польські, анархістські.

Взимку 1919 р. на переважній частині України було встановлено радянську владу. У травні на територію України вторглися полчища генерала А. Денікіна. Білогвардійський окупаційний режим тривав в Україні з літа до осені 1919 р. Запеклий поборник «єдиної та неподільної Росії» Денікін жорстоко придушував національно-

визвольний рух, будь-які прояви українського національного життя, заборонив українську мову, відновив поміщицьке землеволодіння.

З 13 серпня 1919 р. Херсон перейшов під контроль військ Добровольчої армії Півдня Росії під командуванням генерала Денікіна. Він розумів, що преса є могутнім органом впливу на суспільство. Саме з того часу цим органом на Херсонщині стає щоденна, суспільно-політична і літературна газета «Херсонское утро» [4].

У Російській імперії в XIX столітті участь провінції у видавничій діяльності була досить незначна. Книга, розрахована на масового читача й широкий збут, у провінційних містах, до яких відносився й Херсон, не видавалася, тому що не витримувала конкуренції в книжковому виробництві. Поліграфічна промисловість концентрувалася в столицях і деяких культурних і торговельно-промислових центрах - Петербурзі, Москві, Казані, Києві, Одесі, Харкові, де книги друкувалися великими тиражами, завдяки чому були дешевше місцевих видань [21, с.24].

У пореформений період межі поліграфічної промисловості поступово розширилися до губернських, а згодом - до повітових міст.

На початку XIX століття при Херсонському губернському правлінні була заснована перша друкарня в місті. Точну дату її заснування зараз встановити складно. Ось про що довідуємось з повідомлення військового губернатора А.Г. Розенберга від 17 травня 1809 р.: *«в Херсонской и Таврической губ. типографий никаких не имеется, кроме одной в г. Николаеве, но она в ведении Черноморского адмиралтейства и сведения о ней без разрешения морских сил получить нельзя было»*. Цей документ дає підставу стверджувати, що перша друкарня в Херсоні з'явилася не раніше 1809 р. [27, с.102].

Спочатку друкарня Губернського правління перебувала в правому флігелі будинку, де розташовувалося правління (зараз - вул. Суворова, «іменний» будинок Суворова). Після реконструкції в 1822 р. її перевели

у великий флігель, де раніше розміщувалася повітова присутність (кут вулиць Суворовської і Говардовської, зараз - пр. Ушакова).

Друкарня Губернського правління не була самостійним промисловим підприємством. Її основне завдання полягало в задоволенні канцелярських потреб правління й виконанні замовлень адміністративних установ. Згодом, у друкарні стали друкувати «Губернские ведомости» та інші офіційні видання Губернського правління. В 1842 р. була надрукована брошура «Положение об учебных фермах». Дотепер у фондах бібліотек міста вона не збереглася. Відомостей про більш ранні видання губернської друкарні немає.

В 1863 році в друкарні Губернського правління були надруковані **«Труды Херсонского губернского статистического комитета»**. Вони стали першим херсонським книжковим (тобто більше 48 стор.) виданням. «Труды...» склалися з двох частин. У першу ввійшли історико-краєзнавчі й довідково-статистичні матеріали; у другу - «Губернский адрес-календарь и другие справочные сведения» [12].

Крім друкування офіційних видань Губернського правління друкарня досить активно виконувала замовлення різних установ і приватних осіб. Тут надруковані перші зразки художньої літератури «легкого» жанру: твори Ге Г.М. - комедія «Жена» (1868) і опера «Ганнуся» (1870), роман Бермана І.А. «Счастливый брак» (1896), а також перший у Херсоні збірник віршів Діакова Н.К «Плоды фантазии» (1880) [12].

Херсонське губернське правління було єдиною державною установою, що мала свою власну друкарню. Всі інші херсонські друкарні, засновані до 20 квітня 1919 р. (тобто до націоналізації), були приватними.

Приватні друкарні найчастіше були і видавцями і книготорговцями. Вони друкували за свій рахунок, виконували замовлення державних

установ і приватних осіб. Замовлення гарантували стабільну завантаженість друкарських верстатів.

Перша в місті приватна друкарня Н.Й. Ващенко відкрилася в 1856 р. В 1886 р. її власником став М.К. Аспер, а після його смерті в 1888 р. - А.М. Ходушин (керувала справами друкарні його дружина О.Д. Ходушина). Після націоналізації на базі друкарні спадкоємців О.Д. Ходушиної - С.Н. Ольховикова та С.А. Ходушина був створений великий поліграфічний центр - Народна друкарня № 2 [27, с.123].

Крім вищевказаних поліграфічних підприємств, починаючи з 80-х років XIX ст. і до 1919 р. У Херсоні працювали друкарні: Горбунова і Чулакова, «Русская» (згодом К.Д. Шрейбера), А.І. Заранкіна, М.І. Ковальова, «Юг» В.І. Гошкевича), Б.А. Фукса, «Порядок» Спозіто, «Экономия» (Б. Фукса і Ф. Наровлянського), Георгіївських кавалерів, художньо-електрична друкарня С.В. Поряденка, І. Дорфмана, С. Блюмкіна та Р. Дорфмана та ін. Майже всі вони знаходились в центральній частині міста. Деякі друкарні за роки свого існування неодноразово змінювали адреси, власників, здавалися в оренду [12].

У післяреволюційний період у Херсоні працює видавництво «Южная Русь», де протягом 1919 року видавалася щоденна суспільно-політична і літературна газета «Херсонское утро». Редакція розміщувалася за адресою – «Херсонъ. Потемкинская ул. д. бывш. Дворянского собрания» [4].

Редактором і видавцем був **О. С. Панкратов**. Виходила на чотирьох полосах, форматом 44X32 см. Коштувала «два рубля».

Як і в попередньому виданні мова газети – російська, використовувалася дореволюційна орфографія (тобто використання літер і, ъ, ѳ, ѵ).

Газета спеціалізувалася на друку подій Херсонської губернії, Російської імперії, новини з-за кордону, та літературно-художні матеріали.

Але в цей рік владу захопив генерал А. І. Денікін, тому це видання було пропагандистським, і більшість його матеріалів закликали підтримати його владу.

Майже у всіх рубриках відсутні автори, лише в: «Въ наши дни» - Сл. Лонскій, «Мой фейлетон» - Уленспигель, «Театр и музыка» - А. П.

Але всі матеріали, які не входили до рубрик завжди підписувалися авторами, або зазначався псевдонім чи криптонім.

Серед авторів матеріалів: А. Панкратов (статті «Святые люди»), професор Плетневъ (статті з закликами «Что даетъ крестьянину Добровольческая армія»), В. Палецкій (статті), Зин.Л. («О Лиге Націй»), Е. Томашевская («В палате св. Ольги»), професор А. Ладіженскій («Задачи русскаго національного самосознанія»), А. Лисовскій («Жизнь въ Сибири»), В. Кашкаровъ («Замыслы Германіи»), Юрій Калугинъ («Атаманъ Струкъ»), Василий Федоровъ (вірші – «Москва»), Вл. Лонскій (вів рубрику і писав статті – «Милліонка»), Л. Спорыш («Памяти проф. Г. А. Семеки-Максимовича»), Николай Юдин (розповідь «Встреча»), В. Деловъ («Звериное царство»), Волгинъ («И мы смотрели на них и не видели»), Ив. Наживинъ («Три селедки»).

Багато друкувалося під псевдонімами та криптонімами: Р. («Комуннистическій рай»), Кси («літературні матеріали і статті – «Приказчики «Книгарни»), Т. («Самостійные дипломаты»), Е. Т. («Наши беседы»), Х. («Къ предстоящимъ выборамъ»), Каппа («Путь к богатству»), Н.Б. («В. В. Брянскій о моменте»), кореспондент В. Д. («Бронепоездъ «Коршунъ»), Е. («Кто могъ Знать?»), Ъ («В стане разбойниковъ»), И. Н. («Городскіе выборы»), А. П. (це псевдонім редактора – «Сценка в книгарне»).

Таким чином, кінець ХІХ - початок ХХ ст. - період, котрий характеризується успіхами в розвитку періодики на Херсонщині. Цей період, ознаменувався бурхливим розвитком економіки, громадської свідомості, культурного життя. Розвивалася журналістика, яка

відходила від примітивних передруків столичних видань до використання ресурсів власних авторів. І хоча тиск влади все ще був присутній і в пресі, але можна помітити, що видання намагалося, окрім встановленої інформації, подавати цікаві новини нашого краю і просвітлювати культурними новинками. Тобто тим самим піднімати культурний рівень населення.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАННЯ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО»

2.1. Оформлення газети «Херсонское утро» та різноманітність її рубрик

Газета друкувалася форматом А3 на 4 полосах. Розповсюджувалася за ціною – «два рубля». Детально розглянемо сторінки видання.

І шпальта. Вона оформлювалася наступним чином: на колонтитулі зазначають календарні відомості (зліва - №, справа – день тижня, дата, рік), які оформлюються рядком (наприклад, «№ 95 Вторникъ 1 октября 1919 года»). Ця інформація виділяється напівжирним шрифтом, і відбита від назви напівжирною товстою лінією.

Під календарними відомостями розміщували назву видання, вона друкувалася великими літерами напівжирним шрифтом, в один рядок. Таке розміщення дуже вигідне для площі, адже майже ціла сторінка залишається вільною для заповнення матеріалів.

На відміну від сучасних газет, які зазвичай під календарними відомостями друкують як вони себе позиціонують, то «Херсонское утро» відмовилось від цього, і взагалі не вміщувала такої інформації. Хоча з історії ми знаємо, що це була щоденна, суспільно-політична і літературна газета. Редактор - Редакційна колегія, видавець - Видавництво «Южная Русь». З 3 жовтня 1919 р. - редактор-видавець А.С. Панкратов.

Панкратов Олександр Савич (7 серпня. 1872 у м. Чобітки, Рязанська Губернія - 2 січня. 1922 в Л.) - письменник-публіцист, журналіст. В 1909-1910 роках зустрічався з Л. Н. Толстим, автор кореспонденції про нього. Також є автором «Ті, хто шукає Бога»

(нариси сучасних релігійних пошуків і настроїв). Псевдоніми: А. П.; А. С. П.; П.; Пан-ъ, А.; Пан..., А. С.; Пан-в, А.; П-в, А.; Пан, А. С.; Р.; Рос., Ал.; Россов; Россов, А.; Россов, Александр; Саввич, А.; Свій [4].

Інформацію про типографію та редакцію видавець розміщував під назвою видання у формі невеликої таблички. Вона відбивалася від назви тонкою лінією і ділилася на два стовпчики. В лівому в три рядки розміщували: *«Редакция и контора. Херсонъ. Потемкинская ул. д. бывш. Дворянскаго собранія. Объявленія въ конторе принимаются съ 9 до 3 ч. дня. Плата за строку петита: впереди текста 3 руб., сзади 2 рубля. Ищущих труда скидка»*. В правому стовпчику вказувалася ціна за номер: *«Два рубля»*. Ця інформація відбивалася знову напівжирною лінією, а далі редактор розміщував матеріали.

Номер сторінки вказувався у верхньому кутку напівжирним шрифтом і ставилася крапка.

Перша шпальта була заповнена по різному від номера в номер. В основному тут були розміщені об'яви, афіші і матеріали, але в деяких номерах більше половини займали оголошення, а в один стовпчик з лівого краю друкували матеріал, а в інших випусках вони були рівноправними, і тоді сторінка ділилася навпіл. А взагалі перша сторінка, окрім заголовної частини, ніколи не була сталою, і щодо поділу місця між матеріалом та оголошеннями, то завжди розміщення було хаотичне, верстка ламана, а подеколи зустрічалася верстка «чобітком», що майже неможливо побачити в сучасних газетах. Хоча треба все-таки зробити скидку на рік видання.

Щодо об'яв на першій шпальті, то цьому ми відведемо окремий розділ, а зараз зупинимося на матеріалах. В цьому місці завжди розміщувалася стала рубрика **«Херсон, дата»** (наприклад, «Херсон, 1 октября»). В ній подавалися різні політичні події, що стосувалися нашого міста. Також після, або до цієї рубрики розміщували різні накази (наприклад «Приказ Ген. А. И. Деникина») та матеріали від

професорів, які несли в собі заклик до прийняття армії, вступу в неї, або допомоги від населення (наприклад, «Что даетъ крестьянину Добровольческая Армія»). Такі матеріали періодично повторювалися у виданні.

Також у свої матеріалах, газета відкрито вела боротьбу з Петлюрою та махновцями, про що не раз прямим текстом заявляла у своїх статтях, і підтримувала «Добровольческую Армію», а тому дуже багато по всіх шпальтах (від першої до останньої) друкувала невеличкі заклики про пожертви. Наведемо деякі з них: *«Поддержите слабыхъ! Жертвуйте на благотворительныя учтрежденія»*, *«В нашихъ рукахъ жизнь сиротъ и стариковъ! Дайте имъ жить! Жертвуйте на благотворительныя учредженія!»*, *«Наступили холода, въ окопахъ сыро, а Добровольцы, оставивши свои семи и детей по домамъ, въ тяжеломъ положеніи, нуждаются в тепломъ платьѣ и бельѣ. Помогите!»*. Цих закликів було дуже багато і вони розміщувалися, навіть, по декілька разів на одній сторінці.

II і III шпальти. Вони обидві були повністю заповнені матеріалами, розміщених в хаотичному порядку. Газета друкувала інформацію в 4 колонки, кожна відділялася лінійкою, а кожна рубрика-матеріал відділялася одна від одної напівжирною подвійною лінією.

Щодо хаотичності, то вона була присутня як в верстці, так і в змістовому наповненні. Рідко коли можна було зустріти одну і ту ж рубрику (наприклад, **«На фронтах»**) на своєму місці, бо його просто не було. Вона могла відкривати другу шпальту, або розміщувалася внизу, чи на третій сторінці. І вони не були постійні, тобто, коли надходила інформація, то рубрика з'являлася, а при відсутності, на її місце ставили щось інше (що також не мало постійного місця).

Те ж саме стосувалося й інформаційного наповнення. Повної чіткої структури тут відмітити важко, але проглянувши декілька номерів можна визначити деякий принцип розміщення інформації. Редактор

намагався вмещувати політичні матеріали, які стосувалися країни, на другій шпальті, політичні і кримінальні матеріали, що стосувалися міста, на третій. Літературні твори не мали сталого місця, хоча усі прозові розповіді, видавець розміщував у підвалах на другій та третій сторінці. А вірші «блукали» по шпальтах, хоча помітно, що намагалися їх ставити ближче до розвороту.

Назви рубрик друкувалися також не однаково, і з першого погляду їх сприймеш лише як назви матеріалів. І тільки погортавши декілька номерів, починаєш розуміти, де рубрика, а де поодинокий матеріал. Хоча дещо все-таки їх відрізняло: усі рубрики друкувалися великими літерами, а заголовки більшості матеріалів лише починалися великою літерою. Хоча зустрічалися й такі, які були оформлені як назва рубрики.

Також дивує те, що в кінці кожної назви, редактор ставив крапку, що зовсім не припустимо в сучасних виданнях. Усі назви друкувалися напівжирним шрифтом.

Як зазначалося раніше, на розвороті також вмещували дуже багато закликів до пожертв, які розташовували в хаотичному порядку, часто по дві на одній шпальті.

IV шпальта. Вона продовжувалася матеріалами, які розміщували по лівому краю, а все інше відводилося під об'яви та оголошення.

Усі ці матеріали підбивалися товстою напівжирною лінією. А знизу на всю шпальту друкувалося: **«Херсонь, типографія приєми. О. Д. Ходушной».**

Отже, можна зробити висновок, що, з погляду нашого часу, верстці газети ще далеко до досконалості. Адже рубрики не мають постійного місця, а для того, щоб відрізнити їх від матеріалів потрібно погортати не один номер. Те, що перша сторінка, заповнена оголошеннями та афішами, не дуже привертає увагу сучасного читача, а точніше навпаки змусила б його відмовитися від покупки.

Ще недоречно, що ця газета не позиціонує себе на першій сторінці, і про її зміст можна дізнатися, тільки купивши. Також була відсутня інформація про підписку, а можливо її взагалі не було.

Хоча можна відмітити і позитивні моменти. Наприклад, назва видання розміщена дуже вдало. Вона не загубилася серед інших матеріалів на першій шпальті, але і не займає багато місця, що звільняє велику кількість площі. Хоч структура газети все ж таки не стала, але вона чітко проглядаються. Все-таки редактор намагався притримуватися певних встановлених для себе правил. І, на нашу думку, це було зручно й для нього. Адже, коли знаєш, що в певному місці в тебе повинно вже стояти певний матеріал чи рубрика, набагато легше верстати газету.

Як зазначалося раніше, **рубрики**, хоч і розміщені хаотично і не завжди відрізнялися своїм оформленням від матеріалів, все-таки були. Їх не можна назвати сталими, з'являлися через номер, або декілька, але все ж виділити їх можна.

Перша шпальта була заповнена об'явами, оголошеннями та афішами. Вони часто змінювалися, хоча можна виділити низку постійних:

«**Потемкенській бульварь**» - розміщали інформацію про народні гуляння.

«**Городское собраніе**» - оголошення про різні збори.

«**Городской театр**» - у вигляді афіш подавалися різні театральні спектаклі.

«**Кино-Бомондъ**» - також у вигляді афіш презентувалися різні кінопрем'єри.

Ці постійні оголошення редактор намагався розміщувати з лівої сторони, або по центру. Окрім них, у хаотичному порядку, розміщувалися інші приватні об'яви.

З «Суббота 12 октября 1919 года» на першій полосі почали друкувати рубрику «**Официальный отдел**», де були вміщені політичні

звернення (наприклад, «Воззваніє ген. Шиллинга къ офицерамъ русской арміи, находящимся на службе у Петлюры», «Обращеніє штаба Главнокомандующаго»).

Також на першій сторінці розташовувалися інформаційні рубрики:

«**Херсонь, дата**» - вміщувалися різні політичні події за вказаний день (про махновців, комуністів і т.д.) без підпису автора.

«**Приказъ**» - подавалися різні накази (від Денікіна, начальника гарнізону і т.д.)

Окрім цього з лівої сторони в один стовпчик розміщували некрологи. Оформлювалися вони в чорному напівжирному квадраті, а в лівому кутку – чорний хрест:

- «4-го октябрю въ 40-й день кончины Елены Альбертовны Волохиной въ Городскомъ Успенскомъ соборе будет отслужена заупокойная литургія и последняя панахида»

- «Александръ Осиповичъ Мерпень глубоко скорбитъ о преждевременной кончине сотрудника и друга профессора Ивана Андреевича Пальчикова»

Розворот (II і III шпальти) відрізнявся насиченістю різних рубрик:

«**На фронтахъ**» - подавалися різні воєнні події з усієї країни у вигляді невеликих інформацій, відбитих тонкою неповною лінією, а в підзаголовках вказувалося місце, де сталася подія: «Подъ Черниговомъ», «Полтава», «Бомбардировка Кронштадія».

«**Телеграммы (Телеграфныхъ агенствъ: «Руссагентъ», «Прессбюро», «Юр па» и нашихъ корреспондентовъ)**» - розміщувалися різні короткі повідомлення з підзаголовками (наприклад, «Махно и Петлюра», «Въ Туле», «Французскіє войска», «Надеются на Китай».

«**В Одессе (Телеграммі телеграфного агентства Юрпъ)**» - також телеграммы, але з Одеси.

«**По Днепру**» - різні воєнні події у вигляді коротких інформацій із зазначенням місця у заголовках: «Вести их Каховки», «В Берилавъ».

«**Местная жизнь**» - невеликі інформаційні замітки про побутові проблеми в місті, з підзаголовком (наприклад, «Сельско-хозяйственное бюро», «Управление уездными школами», «Керосинь», «Сахарь», «Эпидемия скарлатины» і т.д.).

«**Происшествия**» - подавалися різноманітні кримінальні, трагічні події у місті. Кожна відділялася маленькою лінійкою, без підзаголовка.

«**Алешки**» - газета відсилала кореспондента, який брав інформацію у якогось важливого чиновника, або описував подію, яка сталася в Олешках.

«**Голая Пристань**» - друкувалися політичні події з Голої Пристані.

«**Бандитизмъ в уезде**» - різні кримінальні події.

«**Въ наши дни**» - це літературна рубрика, де вміщувалися короткі діалоги, вірші, або ж якісь кумедні листи. Її вів Сл. Лонській.

«**Театръ и музыка**» - подавалися об'яви концертів.

«**Маленький фельетон**» - друкувалися фейлетони від Уленспигеля.

«**В последний часъ**» - дуже коротка інформація, про події, отримані по телефону.

«**Письма въ редакцію**» - різні прохання щось змінити у матеріалах, або помістити інформацію, без підпису відправника.

«**На родину**» - короткі повідомлення з різних засобів масової інформації та міст країни (наприклад, «Московская Правда», «Науэнь радіо», «Вашингтонь», «Константинополь», «Феодосія»).

«**Собрания и лекции**» - подавалися дати зборів із зазначення місць.

«**Кооперативная жизнь**» - інформація про все, що стосувалося кооперативів.

«**Списокъ**» - друкували список прізвищ людей, які пожертвували на допомогу «Добровольческой арміи».

«**За границей**» - повідомлення з-за кордону.

«**Въ уездахъ**» - про події в повітах.

«Отчеть» - різноманітні звіти.

«Професіональная жизнь» - інформація про працевлаштування.

«Петлюровщина и Махновщина» - інформація кримінального плану про банди, напади.

Отже, можна помітити, що попри непостійність та відсутність сталого місця на шпальті, існували чітко встановлені рубрики, а отже послідовність в розміщенні та тематика інформації, яка добиралася, була заздалегідь визначена редактором.

2.2. Характеристика рекламних оголошень видання

Усі об'яви та оголошення відбивалися лінійками, але були деякі, які оформлені по особливому і відрізнялися від загалу. Саме постійні афіші «Потемкеснській бульварь», «Городское собрание», «Городской театр» , «Кино-Бомондъ» були обведені спеціальною візерунчатою рамкою. А всі інші не відрізнялися одне від одного. Ще ми помітили, що кожне оголошення мало свою цифру, яка друкувалася в нижньому правому кутку, і якщо воно друкувалося в різних номерах, то вона ніколи не мінлася. Можливо це цифра, під якою оголошення записане в редакції, куди його принесли.

Редактор виділяв в об'явах початкові слова, які привертали увагу і одразу пояснювали мету повідомлення: КУПЛЮ, ПРОДАМ, ИЩУ і т.д. Вони не виділялися напівжирним шрифтом, а лише друкувалися великими літерами.

Оголошення були доволі різноманітного характеру, і дуже схожі на об'яви сучасного типу. Окрім типових - від ресторанів, театрів, магазинів («Магазинъ случайных вещей. Продажа и покупка всевозможныхъ вещей какъ-то: золотыхъ, бриллиантовыхъ, мебели, одежды и проч. Тамъ же имеется въ продаже два стильныхъ гарнітура»), лікарів, були й приватного характеру:

- «Сдается комната съ правомъ пользоваться кухнею»

- «Ищу место машинистки»
- «Спешно продается кровать съ матрасом»
- «Нужна няня къ двухмесячному ребенку. Без рекомендацій не приходить»
- «Студентка готовить и репетирует во все классы средне-учебныхъ заведений»
- «Приблудилася 1 октября с.г. кошка. Владельца просятъ явиться по адресу»
- «Акушерка приезжая изъ Петрограда дает советъ и помощь беремен. секр. родильн. Иду на роды»
- «Хочу купить кенгуров. Или козий мехъ для полушубка»
- «Просятъ пожертвовать или продать костыли въ палату св. Ольги для раненыхъ Добровольцевъ».
- «Желаю снять кафе, столовую или буфетъ въ аренду или войти в кампанію»
- «Пожилая приезж. одинокая женщина ищущ. подходящ. должности»
- «Спешно продается дамскій новый ладъ»
- «Складъ Аптекарскихъ и косметическихъ товаровъ химико-фармацевтического товарищества ХИМФАТО открытъ и нормально-функционируютъ»
- «Въ Старо-Петроградскую гостиницу срочно требуется НОМЕРАНКА»
- «Утеряно свидетельство за 7 классовъ, за №561, на имя Бориса Лунича Головченко. Прошу считать недействительномъ»
- «Француженка интел. дама. Ищеть уроки за комнату. Согласна жить въ имении»
- «Продается домъ и железная бочка»
- «Требуется въ парикмахерскую опытный мастеръ на жалованье или проценты»
- «Корова дойная, молодая продается по случаю»

- «Пропал кабанчикъ и свинка. Прошу вернуть за вознаграждение»

Але були й такі, які в своєму змісті містили погрозу:

- «24 сентября с.г. ушла со двора немецкая КОРОВА приметы белая голова, белые ноги – на правой ноге буква «Ш» - доставившему приличное вознаграждение. Ломоносовская д.26. владелец Литинской, за утайку буду преследовать по закону»

Серед російськомовних об'яв знайшлося єдине на ламаній українській мові:

- «В театр при Городской Аудитории потрібен сторож. Спитать завідуючого театром»

Але окрім стандартних оголошень, ми помітили дещо дивне, як нам здалося, на той час. На останній шпальті друкувалося щось на зразок сучасних оголошення про допомогу від астрологів, якщо вислати гроші. Зміст був таким: *«Теперь вы можете иметь действительно полный, подробный и точный анализ характера, определения прошлого, настоящего и будущего, не за 6 рублей, а всего за 1 рубль. ПОЗНАЙТЕ СЕБЯ, ПОЗНАЙТЕ ДРУГИХ!»*. Це оголошення взято в рамку і окрім тексту було зображення обличчя «психо-френолога Х. М. Шиллерь-Школьника», на фоні півмісяця.

Отже, можна відмітити, що газета за оголошеннями все більше наближалася до сучасного типу. Адже окрім афіш, різних побутових оголошень про продаж-купівлю, пошук роботи та пропонування послуг, ми зустрічаємо прототип викачування грошей через астрологічні підрахунки. Чого до речі зараз дуже багато як в друкованих ЗМІ так і на телебаченні.

2.3. Аналіз інформаційних матеріалів газети

Проаналізувавши газету, ми натрапили на декілька матеріалів, які зацікавили нас своїм змістом, або незвичністю. Хоч в газеті переважали інформації політичного плану, але крім цього шпальти були наповнені

різними і кримінальними матеріалами, і художніми. Розглянемо деякі з них, щоб краще зрозуміти специфіку написання того часу та й самі події, які відбувалися на Херсонщині.

Незвичним нам видався матеріал «Пятница 4-го октября 1919 г. №37», який друкувався в літературній рубриці «Въ наши дни» і мав назву «Дети века». Автор – Сл. Лонскій - подав передісторію: було надруковано лист від 8-річної дівчинки, яка написала про благодійність, і після цього в газету почали присилати листи діти всього міста. Найцікавіші автор надрукував зі збереженням орфографії. Деякі хочемо представити:

«Господинъ ледактоль! Здрастуйте, скажите пожалуйста, когда кончица леволюція? Няня мне сказали, что скоро будетъ конецъ света, а дядя Ваня мне сказалъ, что конецъ света не будетъ потому что плевозятъ въ Херсонъ много керосина. Когда были большевики, то ничего не было, а тепель есть молоко и хлебъ, и каска. Спасибо тому кто избавилъ нас отъ большевиковъ. – Коля Трубкинъ, 6 летъ)».

Або ще одне: «Господинъ ледактоль! Когда я вылосту больсой и буду залабатывать больсія деньги, я сделаюсь носильщикомъ и носить пианино, или извосциком и иметь пять тысяць в день, а мой папа еще до сихъ поль не извосцикъ, онъ просто уцитель и зарабатывает сто рублей. – Вася Пряниковъ, 3 летъ».

Перш за все, нас здивувало, що діти в такому віці, особливо 3 роки, вже вміють писати, а особливо про такі речі і питання як більшовицька влада. Тому це трохи ставить під сумнів незацікавленість автора, або позиції газети. Хоча він вдався до дуже вдалий способу, використав дітей. Адже кажуть, що голосом дитини говорить істина. Отже, можна підсумувати, що таким цікавим і неординарним способом автор хотів донести потрібні істини. Або ж діти того часу і справді були вундеркіндами, які цікавилися політикою.

Ще одним матеріалом, який вигідно підкреслював позицію видання був **«Впечатлення француза»**. Його суть така: один француз працював у Москві, але під певним приводом повернувся до Парижу, і коли газета «La Cause Commune» запитала як йому жилося в радянській Росії, він відповів:

«Впечатлення нищеты и полного разорения народа. Громадное количество декретовъ издается только для того, чтобы быть прочитанными передъ интренаціональнымъ пролетариатомъ, декретовъ, которые никогда не применяются въ исполненіе, потому что они невыполнимы. Все эти декреты являются только маской для прикрытія всего ничтожества и гнусности большевистской».

Так як газета підтримувала Денікіна, який боровся з більшовиками, то звичайно їм було зручно вмістити матеріал, де іноземець висміює або критикує ту владу проти якої вони боролися на той час.

Деякі матеріали несли в собі величезну пропаганду і зараз би мабуть образили будь-якого українця, який говорить на рідній мові. Це підтверджує матеріал, який нас дуже зацікавив, під назвою **«Сценка вь книгарне»**. Як повідомляє автор А. П., а ми знаємо, що це криптонім редактора газети Панкратова Олександра Савича, до малоросійської книгарні зайшла російська жіночка, яка на російській мові запитала щось у продавця. До неї підійшов постійний покупець і сказав: *«Когда вы перестанете говорить на вашемъ кацапскомъ языке?»*. Автор пише, що вона звісно образилася, але далі він майже не звеличує її, гідно відповіла: *«А вы зачемъ говорите на своемъ петлюровскомъ языке? Я русская и горжусь своимъ языкомъ. А вы – австрийскіе холопы»*.

Після цього автор постійно називає чоловіка «петлюрівцем» і ганебно розносить його за вчинок, називаючи його «шпіоном». Редактор наче з демократичної позиції пише, що якщо ці «ідейники» будуть піклуватися про те, щоб з російської сторони була повага до малоросійської мови і літератури, то російська демократія підтримає їх.

Але далі тон перемінився: *«А если мечты несутся дальше, то мы, русские должны предостеречь от такого сумасбродства.*

Россия, господа, для русских... Петлюровщине, соединившейся с большевиками и ищущей поддержки у Германии, в ней не место.

Не забывайте, что мы ведем кровавую борьбу с Петлюрой и агенты этого демагога, говорящие в русском Херсоне о русском языке с пренебрежением наши заклятые враги».

Цими словами завершувалася стаття. Отже, можна побачити сильний вплив, нав'язування певної ідеології, якій підкорювалася газета, і якій змушувала підкорюватися населення. І поглянути на становище української мови в той час і позицію російської держави щодо неї.

Таких матеріалів-пропаганд було дуже багато. Наприклад, **«Диктатура»**, де один кадет ледве не оспівує диктаторський режим як «манну небесну». Наведемо декілька його думок для кращого розуміння:

«Россию объял пожаръ анархо-большевизма. Не только когда революционный подарок бушуетъ, но и пока еще в кучах мусора и обломковъ еще тлеютъ и чадятъ головешки, при первомъ ветре вновь можетъ вспыхнуть пламя, т.е. не только после разгрома большевиковъ и ихъ военной силы, но пока не подавлены большевизмъ и очаги его в глубокомъ тылу, - единочнвя власть диктатора необходима.

Чем тверже будетъ диктатура, чем более общественныя и политическія силы подопрутъ ее теперь и облегчатъ своимъ трудомъ ея задачи, темъ скороее будет водворенъ будетъ в обгореломъ зданіи Россіи ея подлинный хозяинъ – народъ рускій, ktorому предстоитъ черезъ своихъ избранниковъ долго и упорно возстановлять обезображенную разрушительной стихій храмину».

Отже, автор категорично переконаний у необхідності диктатури і намагається переконати в цьому читачів. Звісно, що такі заклики

потрібні були для видання, яке підтримувало подібну позицію і друкувала схожі за закликами матеріали.

На жаль, літературні матеріали не відрізнялися високим злетом думки, або цікавістю художніх форм. Вони також були політично заангажовані і несли в собі заклики. Наприклад, нас дуже зацікавив в цьому плані вірш Кси «Современный Мазепа». До нього йшла коротка передісторія, що вийшов наказ від українського міністра «народного просвещения» вийняти і спалити усі примірники твору Пушкіна «Полтава», в якому Мазепа змальований не як зрадник Росії, а як велика людина, яка шукала вихід із складної політичної ситуації. Звичайно це не влаштовувало владу і автор вилив це в своєму вірші, звинувативши самого Пушкіна, за створений ним образ:

*Ты виноватъ, російській геній!
Зечемъ Мазепу вывелъ ты
Среди изменъ и преступленій
Въ лучахъ мятежной красоты.
Да, надо сжечь твою «Полтаву»
Твоихъ стиховъ державныхъ славу,
Какъ клевету, какъ ложь забыть,
Какъ въ духъ Мазуны могъ вложить
Ты среди низостей безбожныхъ,
Умъ, гордость, тайный смыслъ добра,
Когда ничтожнее ничтожныхъ
Его наследник – Петлюра!*

Можемо відмітити невисокий художній рівень поета, його заангажованість. І взагалі, шкода, що літературу експлуатували в політичних цілях, пропонуючи читачам лише одну дучку, а точніше нав'язуючи її у всіх своїх матеріалах.

Серед незаангажованих і не заполітизованих літературних матеріалів виділяється лише один, це вірш Георгія Федорова

«Посвящается М.К. Заньковецкой», який хоч і написаний трохи ламаною і місцями незграбною, але все-таки українською мовою, де не має жодного натяку на агітацію. Можливо саме про такі поступки від російських демократів (дозвіл друкувати українською мовою) йшлося в «Сценка в книгарне». На жаль, подібний вірш був єдиним випадком таких поступів від газети «Херсонское утро».

Політичний та економічний стан в країні диктував свої умови для життя людей. Тому на думку Вл. Лонского, автора «**Старые пословицы на новый ладъ**», деякі прислів'я доречно було б змінити:

«- Кто въ «Совдепи» не бываль – тотъ и страха не видалъ.

- Векъ живи – векъ ищи учебники.

- За двумя «зайцами» погонишься – «третій» въ театръ проскользнетъ.

- Семь разъ отмерь – и после каждого раза набавляй цену».

Отже, здійснивши аналіз деяких матеріалів газети, можемо стверджувати, що вони, звичайно, ще далекі від норм та стандартів сучасних видань. Також не можна не звернути увагу на те, що газета заангажована, і в своїх матеріалах підтримує лише одну сторону, і тим самим нав'язує її іншим. Вона переповнена статтями на політичну та воєнну тематику, а також пропагандиськими лозунгами. Але варто відмітити, що вже навіть в такій заполітизованій пресі, автори намагалися шукати цікавий підхід до подачі матеріалів, як-то в «Дети века», або «Старые пословицы на новый ладъ». А отже можна припустити, що в свій час це видання користувалося попитом, а завдяки тому, що відображає політичний стан міста, цікава для історії та журналістики.

ВИСНОВКИ

Газетна періодика XIX – початку XX ст. поступово перетворювалося на важливе громадське явище. Це явище міцно увійшло в життя суспільства і не тільки відображало його, а й було надзвичайно важливим чинником, що справляв істотний вплив на суспільно-політичний, духовний розвиток населення.

У супереч негативним суспільно-політичним подіям початку XX століття преса на Херсонщині стрімко розвивалася. Масово почали з'являтися типографії, які окрім виконання замовлень адміністративних установ, почали друкувати періодичні видання.

В 1919 р. у видавництві «Южная Русь» почала видаватися газета «Херсонское утро». Це була щоденна, суспільно-політична і літературна газета, редактором і видавцем якої виступив О. С. Панкратов.

Виходила на чотирьох полосах, форматом 44X32 см. Коштувала 2 рублі. Видавалася російською мовою, з дореволюційною орфографією. Хоча більшість матеріалів стосувалися політичного і воєнного стану країни, але велика увага надавалася і інформації з життя міста.

Видання може похвастатися своїми сталими рубриками: «Херсон, дата», «Городской театр», «Местная жизнь», «Происшествия», «Вь наши дни», «Театр и музыка», «В последний час» та інші.

На першій та останній шпальтах розміщувались рекламні оголошення та приватні об'яви. Їх зміст не сильно відрізнявся від попереднього видання і також був одним із основних доходів видання.

Друга та третя шпальти відводилися під матеріали, які також були досить цікавими, а деякі навіть оригінальними. Така рубрика як «Профессиональная жизнь» вміщувала в собі інформацію про працевлаштування, що ми знаходимо як досить корисну.

Окрім інформаційних матеріалів та заангажованих, газета друкувала також літературні. І хоч звичайно їх кількість значно поступається новинам, але авторам вдалося зробити їх цікавими і навіть захоплюючими, ніж ті події, які траплялися в місті. Наприклад матеріал «Дети века» показав, що автор зумів знайти цікавий підхід і нестандартно показати ситуації, які люди спостерігали кожен день. І хоч в цьому ми також помітили політичну маніпуляцію, але такий винахідливий підхід все-таки робить честь автору.

Для зворотно зв'язку з читачами існувала рубрика «Письмо в редакцію».

Перш за все варто відзначити, що обидва видання позиціонували себе як щоденні, суспільно-політичні і літературні газети. А тому можна помітити, що вони дуже схожі за оформленням, мовою, структурою, розміщенням матеріалів. Але також відмітимо, що 6 років дуже позначилися на змісті видання. А тут можна вже розмірковувати про вплив історичних умов на формування самих видань.

Перша газета видавалася у період Російських утисків, до революції. Тому можна відмітити російську мову та орфографію, наповнення новинами з імперії. Але й достатньо широке висвітлення подій губернії. А також важливо те, що газета не мала на меті широке пропагування певної ідеї, тобто вона не була яскраво виражена.

Друге видання виходило у 1919 році. Це не тільки післяреволюційний період. В формуванні змісту та направленості газети найбільшу роль зіграло захоплення влади генералом Антоном Івановичем Денікіним. Тому одразу, з перших сторінок помітно, що газета вела активну пропагандистко-агітаційну місію, щодо насадження принципів та політики, яку запроваджував Денікін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бэлий Д. Петро Соколов – рідному місту Херсону // Константи: Альманах соціальних досліджень. – ВАТ «ХМД», 2006 р. - № 1 (12).– 153 с. – С. 115 – 117.
2. Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку /ХОУНБ ім. О.Гончара; Авт.-уклад. Ленсберг О.В.; Відп. ред. Зелена Л.І. – Херсон: ВАТ: Херсонська міська друкарня, 2009. – 200 с. – С. 6 – 7.
3. Вільшанська О. Реклама на рубежі XIX – XX ст. у повсякденному житті населення України /О.Л. Вільшанська // Проблеми історії України XIX – XX ст. – 2006. - Випуск XII. – С.87-91.
4. Газеты Херсона // Мой город – Херсон. – Режим доступу: <http://www.mycity.kherson.ua/gazety.html>
5. Животко А. Історія української преси / Упоряд., авт. іст.-біогр. Нарису та приміт. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
6. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
7. Из истории Херсона // Таврия News информационное агентство. – Режим доступа: <http://tnua.info/analitika/3153-iz-istorii-xersona-osobnyak-sokolova.html>
8. История городов и сел Украинской ССР: В 26 т. Херсонская область / АН УССР. Ин-т истории; Гл. редкол.: П. Т. Тронько (пред.) и др. – К.: Гл. ред. Укр. сов. энцикл. АН УССР, 1983. – 667с.
9. Иванов В. Ф. Техніка оформлення газети: Курс лекцій. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 222 с.
10. Лубчак В. Привет освобожденному «Югу» / В.Лубчак // День. – 2012. – 31 грудня. – С.9.

11. Михайлин І. Л. Історія української журналістики ХІХ століття: Підручник. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 832 с.
12. Місцеві газети у фондах Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О.Гончара, 1865 – 2009: каталог / уклад. Зелена Л. І. – Херсон: 2001. – 269 с. – С. 13-15.
13. Отчет комиссии по устройству электрического освещения в городе Херсоне. – Херсон, 1910. – С. 2-5.
14. Первые газеты Херсона – Режим доступу: http://www.artkavun.kherson.ua/pervye_gazety_hersona.htm
15. Пиворович, В. Б. Улицами старого Херсона: альбом / В. Б. Пиворович, С. А. Дяченко. - Херсон : Персей, 2002. - 196 с.: ил.
16. Пресса далекая и близкая // Захаров Александр 2006-2008 // Публикации и книги //Мой город – Херсон. – Режим доступу: <http://www.mycity.kherson.ua/avtory-ag/zaharov/pressa.html>
17. Рембецька О. Культурне життя міста Херсона на шпальтах газети «Копейка» (1909-1917 рр.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2015. – Вип. 23. – С. 89-93.
18. Рембецька О. Рекламні оголошення на сторінках херсонської газети «Копійка» (1909-1913 рр.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2017. – Вип. 28– С. 87-91.
19. Слабченко М. Гастрольно-концертне життя Херсона кінця ХІХ – початку ХХ століть як чинник соціокультурного розвитку міста) / М.О. Слабченко // Теоретичні та практичні питання культурології. – Мелітополь, 2009. – Вип. XXVI. – С. 7 – 13.

20. Слабченко М. Соціокультурна панорама губерньського Херсона на межі XIX – XX століть / М.О. Слабченко // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 10. – С. 183 – 187.
21. Станько А. Пресса южного региона России (XIX в.) / А.И.Станько. – М.: Мысль, 1986. – 119 с.
22. Тертычный А. А. Жанры периодической печати Учебное пособие. — М.: Аспект Пресс, 2000 - 310 с.
23. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, издавця: практ. посіб. / М.С. Тимошик. — 2-ге вид., стереотипне. — К. : Наша культура і наука, 2006. — 560 с.
24. Хронологическая летопись // «Таврида». – Режим доступу: http://tavrida.in.ua/history/?section=gel_dor
25. Шушляннікова Н. В. Культура Херсона XIX ст. // Збірник наукових праць "Південний архів" // Міністерство освіти і науки України; Херсонський державний університет, Історичний факультет; Державний архів Херсонської області. – Історичні науки. – Вип. 12. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. - 260 с.
26. Шушляннікова Н. В. Основні напрямки історичних досліджень друкованих видань України та її Півдня XIX – поч. XX ст. // Збірник наукових праць. – Вип. 6 – 7. – Херсон: Айлант, 2000.
27. Шушляннікова Н. В. Розповіді із історії херсонського краю: Монографія. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. – 207 с.
28. Шушляннікова Н. В. Щодо поповнення списку періодичних видань півдня України XIX – поч. XX ст. // Збірник наукових праць. – Вип. 6 –7. – Херсон: Айлант, 2000. – С. 79-84.
29. Шушляннікова Н.В. Духовне життя Херсонщини XIX – поч. XX ст. // Південний архів (історичні науки). – Вип.6. - Херсон: ХДПУ, 2002.- С.99-102.

ДОДАТКИ

4.

ХЕРСОНСКОЕ

Сценка въ „Книгарнѣ“.

Третьяго дня въ малороссійскую книгарню, помѣтившуюся въ бывшемъ магазинѣ М. Зарвнина, вошла русская интеллигентная женщина и стала на русскомъ языкѣ спрашивать какіе то предметы.

Около прилавка стоялъ человекъ, — видимо, свой въ магазинѣ. Онъ неожиданно обратился къ жиницѣ съ такими нелѣпыми словами.

— Когда вы перестанете говорить на вашемъ украинскомъ языкѣ?

Въ магазинѣ всѣ служащіе говорятъ по малороссійски. Но покупатели, конечно, говорятъ по русски.

Женщина съумѣла постоять за себя. Она съ негодованіемъ накинулась на обратившагося къ ней человѣка:

— А вы зачѣмъ говорите на своемъ петлюровскомъ языкѣ? Я русская и горжусь своимъ языкомъ. А вы — австрійскіе холопы!... И такъ далье.

Сценка очень характерная. Конечно, можно и не придавать значенія глупой и дерзкой выходкѣ какого-то „петлюровца“ живущаго на территории русской Добровольческой Арміи, но агитирующаго противъ Россіи: и въ Херсонѣ, конечно, есть петлюров-

скіе шпоны. Но вотъ вопросъ: почему эта „почтеннѣе“ особа мѣтотомъ для своей подлой дѣятельности выбрали малороссійскую книгарню?

Въ Херсонѣ всѣмъ бросается въ глаза скука магазиновъ и домовъ главнымъ образомъ, по Суворовской ул., какими то малороссійскими учрежденіями и лицами. Если эти лица въ своихъ идеинныхъ достиженіяхъ остаются на лобильной точкѣ зрѣнія и станутъ заботиться только о томъ, чтобы въ русскомъ обществѣ было уваженіе къ малороссійскому языку и малороссійской литературѣ, то иная демократическая часть русскихъ будетъ поддерживать ихъ. А если мечты несутся дальше, то мы, русскіе, должны предупредить отъ такого сумасбродства.

Россія, господа, для русскихъ... Петлюровщина, соединившейся съ большевиками и ипущей поддержки у Германіи, въ ней не мѣсто.

Не забывайте, что мы ведемъ кровавую борьбу съ Петлюрой и агенты этого демагога, говорящіе въ русскомъ Херсонѣ о русскомъ языкѣ съ пренебреженіемъ — наши заклятые враги.

уже о самомъ Петлюре...
была много и хороша
турно: г-жа Карессо,
и Гольдинъ — доста
тического наслажден
Благородныя усилія
даніе артистовъ по
ской арміи, разбил
душе. Публика бы
ли больше „эссы“
зестрали объяснил
концерты, вместо
эти билеты, остав
А херсонская пуб
тисты, привлекла
привозили билет
ные концерты.

Редакторъ
В. Р.

Издатель
А. С.

Кабинетъ
(Витовская ул.
театр.)

еженедѣль
дѣтъ издѣл

— Реав
Взятіе крови

А. П.

дуство

авать,

ть, ти-

ихому

й—че-

ри й.

моемъ

олько

ухо

пред

звы-

ь.

ент

езъ

обо

Военно-полковой судъ приговорилъ прапорщика Хаскеля Авербуха къ смертной казни за его обставование со вѣтскимъ войскамъ. Приговоръ приведенъ въ исполненіе.

Въ послѣдній часъ.

НИКОЛАЕВЪ. (По телефону)

По свѣдѣніямъ полученнымъ въ мѣстныхъ военныхъ кругахъ вчера, 4 октября войсками Добровольческой Арміи была взята г. БРЯНСКЪ. Взято много плѣнныхъ. Разбитыя большевистскія дивизіи въ паникѣ и безпорядкѣ бѣгутъ на Москву.

А ЖИЗНЬ.

...осъ. Въ Пт
...перейдя
...тыся
...нхъestro-
...ть за собои.

...мышлен
...отопремш-
...собрали

...ИКОВЪ ГО
...ЦОВЪ
...шесть вре-
...ованіе но-
...финансахъ,
...о источни-
...самоуправ-

...ь Москвы
...пусты и
...Петровкѣ
...вки бу-
...сковская
...кахъ у
...бульва-
...отковъ
...кури-

...агетъ
...курсъ фунта
...лей.

Впечатлѣнія фран- цуза.

ТАГАНРОГЪ. „La Cause Com-
mune“ сообщаетъ:
Одинъ французъ недавно прѣ-
халъ изъ Москвы въ Парижъ.
Онъ уѣхалъ изъ Россіи подъ
предлогомъ выполнить порученіе,
данное ему однимъ изъ комиссаровъ.
— Какое впечатлѣніе осталось у
васъ отъ пребыванія въ совѣтской
Россіи?—спросили его на родинѣ.
— Впечатлѣнія нищеты и полна-
го разоренія народа. Громадное ко-
личество декретовъ издается только
для того, чтобы быть прочитанными
на площади передъ интернаціональ-
нымъ пролетаріатомъ, декретовъ, ко-
торые никогда не примѣняются въ
жизни, не приводятся въ исполненіе,
потому что они невыполнимы. Всѣ
эти декреты являются только маской
для прикрытія всего ничтожества и
гнусливости большевистской.
Это все, что вы хотите: восточный

...иши интересн
...ия интронизку
...шагосъ въ нас
...Юриѣ, съ пре
...зь Бѣлосъ Д.
...Митрополи
...ль Димъ, бы
...дечный пріем
...лить Платон
...республики
...вистенныхъ си
...ющихся про
...Онъ заявил
...вляется необ
...ка послала
...ралу Деник
...ку. Въ то
...на необходи
...сылки прав
...тозъ, меди
...Митроп
...вниманіе пр
...что нѣмцы
...боевыми пр
...спѣшной
...Колчака в
...Мятроп
...чатлѣніе,
...вполнѣ, въ
...которые в
...сущность
...своей бес
...лѣніе.

частям
риказы под
нымъ огонь противника.
ХАРЬКОВЪ 5 X. Киевъ
окончательно очищенъ отъ крас.
Наша части съ боемъ

была произведена попытка за-
хватить власть, организованная
скрывавшимися въ городѣ
поармейцами. Попытка эта
видирована.

Мнѣнія ген. Май-Маевскаго и Юзефовича.

Генераль Май-Маевскій.
ХАРЬКОВЪ, 6-X. Въ связи съ циркулировавшими вчера по городу слухами объ ухудшеніи нашего положенія подъ Киевомъ и о событіяхъ въ Полтавѣ, главноначальствующій генералъ лейт. Май-Маевскій заявилъ: Такъ какъ Киевская область не подчинена мнѣ, то я не могу дать вамъ сколько нибудь полныхъ сообщений о положеніи на этомъ участіи фронта. Мнѣ извѣстно только то, что попытка большевиковъ овладѣть Киевомъ потерпѣла неудачу и близка къ полной ликвидации. Уже вчера къ вечеру городъ былъ очищенъ отъ красныхъ за исключеніемъ нѣкоторыхъ частей, изъ которыхъ красные успѣшно вывѣзутъ нашими войсками.

Я вполне понимаю то вниманіе, съ которымъ общество слѣдитъ за фронтомъ въ районѣ Киева.

Съ точки зрѣнія оперативной, успѣхъ, который имѣли большевики въ Киевѣ, не болѣе, ни менѣе, какъ частный эпизодъ не оказавшій никакого влияния на положеніе фронта. Попытка красныхъ собрать силы и взять Киевъ принесла рядъ тяжелыхъ часовъ для Киевскаго населенія, но она имѣла чисто мѣстное значеніе и не могла даже въ малѣйшей степени повліять на общій оперативный планъ и поддержать наше успѣшное продвиженіе в. Москвѣ, продолжающееся прежнимъ успѣш-

стать на путь самостоятельности и создать кадры, могущіе оказать войскамъ дѣйствительную помощь и поддержку въ борьбѣ съ вспышками бандитизма. Имущіе классы должны провести широкое самообложеніе для организаціи большихъ отрядовъ самообороны подлежащихъ руководству комендантовъ и воинскихъ начальниковъ. Я опять сошлюсь на примѣръ Екатеринослава, гдѣ населеніе ассигновало 50 милліон. на созданіе резервовъ городской стражи. Каждый городъ, каждое кѣстечко должны послѣдовать этому примѣру. Пусть не разчитываетъ населеніе тыла исключительно на защиту его войсками арміи. Желая достигнуть скорѣйшаго мира, спокойствія и порядка населеніе само должно грудью стать на защиту своихъ очаговъ отъ всякихъ преступныхъ посягательствъ. Въ этомъ я вижу лучший способъ борьбы съ бандитизмомъ, окончательно избавиться отъ вспышекъ котораго удастся только, можетъ быть черезъ продолжительное время.

Ген. лейт. Юзефовичъ.

Въ бесѣдѣ съ представителями печати командующій 5 кавалерійскимъ корпусомъ ген.-лейт. Я. Д. Юзефовичъ высказалъ свой взглядъ на современное положеніе Киева — Я отнюдь совершенно спокоенъ къ положенію вещей въ Киевѣ и его районѣ. Красные могутъ пытаться предпринять что-либо противъ Киева, я

проц. они
но получили ее къ
(ливарскому), на который они
раза получали надбавки въ мартѣ и
май мѣсяцѣхъ. Такимъ образомъ жа-
лованье ихъ увеличилось отъ 50 до
75 проц.

Профессиональная жизнь

Въ союзѣ „Кожевенникъ“.

Цѣны на рабочія руки повышены на 100%. Безработныхъ въ союзѣ нѣтъ. Послѣ мѣсячнаго перерыва рабочіе механической обувной фабрики бр. Мейльманъ приступили къ работѣ пока казенной обуви, за которую они получили надбавку въ 75%. Въ непродолжительномъ времени начнется заготовка обуви и для частной публики, за которую рабочіе получили надбавку въ 100%.

Замѣчается переходъ рабочихъ на собственную работу.

Ощущается недостатокъ рабочихъ рукъ посадчиковъ (по выработкѣ кони).

Проектируется открытіе союзной

Херо
помо
Тр
О. П.
ченно
риас
р., Т
р., Т
16 р.
новъ
данъ
рисъ
Туш
Тыж
Туй
р., Т
р., Т
Люб.
севи
скій
Успе
жен
Фуко
Фри
Фед
р., С

2

ДИКТАТУРА

Мы, надеть, всегда боролись за конституцию и парламентаризм, против самодержавия и абсолютизма. Мы за это преследовались и несли кары. Теперь мы стоим за временную диктатуру власти, хотя диктаторы еще не умеют ограничить в своей власти, как самодержавный монарх, так как нет основных законов, быть еще пона совещательного государственного Совета и сенат, учрежденный тем же диктатором, только еще начинают работать. Вследствие того, что мы стоим за диктатуру, социальсты и поверхностные критики упрекают нас в том, что мы поправляем, что изменили нашей программы. Ничуть не бывало. Хотя партийная программа после потрясенной войны и революции подлежит коренной переработке, но мы программы в духу нашей партии не изменяли по той простой причине, что в настоящий момент мы не интересуемся и не можем руководствоваться политической программой мирного времени. Теперь война, хуже войны, — междуусобица, порожденная небывалой революцией и смутой. Надь всеми партийными и программными вопросами теперь господствует одна национальная задача — подавление большевизма и воссоздание русского государства, пограничного иными и их ставленниками-большевиками. Как же теперь принять программу мирного времени партии, оппозиционной к бывшему государственному строю, когда самого государства еще не существует и его слѣдует еще создать? В интересах будущего демократического строя, будущей власти народа, народоправства, диктаторская надпартийная власть необходима. Она теперь — единственная национальная власть, так как создавалась при общем развале из патристического порыва, из национальной вооруженной силы, героически борющейся и умирающей за бытие России против захвативших власть изильников русского народа. Все сознательные политические дѣятели и граждане должны, не справляясь съ параграфами программы, всемерно поддерживать эту власть, облегчать ей осуществлять сложнѣйшую задачу, — создание новой государственности в тылу армии, разоренномъ, разрушенномъ, развращенномъ большевизмомъ. Промахи и

устраненіи отъ недоготовы и орг-низму тылу, тѣмъ самымъ помогать и крити-кой и бр-вокацией.

Итакъ, только уные, маленькіе люди могутъ смущаться тѣмъ, что въ это грозное, критическое для страны время форма власти не соответствуетъ ихъ программнымъ взглядамъ мирного времени.

Владѣлецъ дома обычно оберегаетъ свой домъ отъ сырости, красить часто крышу, чтобы не заржавѣла, штукатуритъ домъ и прот. Но вотъ возникъ пожаръ. Вызывается пожарная команда. И успѣхъ борьбы съ разбушевавшейся стихіей зависитъ не только отъ лихости и исполнительности пожарныхъ, но и отъ распорядительности единоличной власти бригадмейстера, которому все подчиняется, до владѣльца дома включительно. Владѣлецъ не препятствуетъ, чтобы крышу и штукатурку сокрушали, домали, чтобы въ здание, которое онъ оберегалъ отъ сырости, черезъ проломленныя бреши направлялась струя воды. Во время пожара надо все подчинять одной цѣли: отстоять самое здание, стѣны его отъ огня, жертвуя въ немъ тѣмъ, надь чѣмъ хозяинъ работалъ до пожара и будетъ послѣ его прекращенія работать при воссозданіи обгорѣлаго дома.

Росію объялъ пожаръ анархо-большевизма. Не только когда революционный пожаръ бушуетъ, но и пока еще въ кучахъ мусора и обломковъ еще тлѣютъ и чадятъ головешки, при первомъ вѣтрѣ вновь можетъ вспыхнуть пламя, т. е. не только послѣ разгрома большевиковъ и ихъ военной силы, но пока не подавленъ большевизмъ и очаги его въ глубокомъ тылу, — единоличная власть диктатора необходима.

Чѣмъ тверже будетъ диктатура, тѣмъ болѣе общественныя и политическія силы подпруть ее теперь и облегчатъ своимъ трудомъ ея задачу. Тѣмъ скорѣе будетъ потушенъ пожаръ и тѣмъ скорѣе водворенъ будетъ въ обгорѣломъ зданіи Россіи ея подлинный хозяинъ — народъ русскій, которому предстоитъ черезъ своихъ избранниковъ долго и упорно возста-новлять обезображенную разрушительной стихіей храмину.

Въ интересахъ

патонъ въ...
насъ, и нагоно...
Бронеповода...
да свои...
убыточной...
кани, выпуска...
Но одна изъ...
ротъ, во главѣ...
забито храбри...
реалась на ст. И...
советскимъ бр...
Третья ата...
иновъ подосл...
пѣхотой во ф...
была парализов...
нравомъ и без...
нашихъ желѣз...
Въ этомъ кро...
сташемъ по реу...
ми колодезник...
разбито въсколь...
козъ, взято на...
рода трофеизъ...
бронеповода: „Б...
Побѣды“ и „Бр...

На Уралѣ
ГУРЬЕВЪ

ВЪ

Интересныя
тѣхъ въ Полта...
сотруднику офи...
ра въ Херсонѣ...
Полтавѣ какъ...
нія на городъ...
Событія эти...
тавѣ 4 окт-бря...
ко дней до это...
упорные слухи...
жившимся чер...
ками агитаци...
ныхъ. Въ этихъ...
бенности въ...
солѣ Зинькови...
левской Дикан...
бывшихъ крас...
большевиковъ...
бѣ тамъ бл...
какъ на вол...
большевикамъ...
вать въ дерев...
беззащитно, т...
подстрекатель...
части крестья...
военному грабе...
нія. „Нападен...
4 часа утра

в том, что в Крыму действительность, как правило, добрее, гуманнее и милосерднее, чем в условиях русской революции. Это, конечно, справедливо только в том случае, если вы не принадлежите к тем, кто вынужден был покинуть родную землю. Если вы остались, то вы знаете, что действительность там совсем иная. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были врагами, теперь становятся друзьями. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были бедными, теперь становятся богатыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были слепыми, теперь становятся зрячими. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были глухими, теперь становятся слышащими. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были хромыми, теперь становятся здоровыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были инвалидами, теперь становятся здоровыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были несчастными, теперь становятся счастливыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были больными, теперь становятся здоровыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были умирающими, теперь становятся живыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были мертвыми, теперь становятся живыми. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были рабами, теперь становятся свободными. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были пленниками, теперь становятся воинами. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были пленниками, теперь становятся героями. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были пленниками, теперь становятся героями. Там вы можете увидеть, как люди, которые раньше были пленниками, теперь становятся героями.

Въ увадѣ

Милые друзья мои, пишу вам из Херсонского округа, надеюсь, что прочтешь письмо и узнаешь, что произошло в нашем крае. В Херсонском округе в настоящее время не много осталось деревень и сел. Большая часть была сожжена или сожжена еще не была. В Ново-Буге было сожжено 20—21 сентября, в том числе около 200 чел. Мухоморовцы отбили все потребности, и в том числе "Общественная" на сумму до тысячи рублей, и спрятали, но внезапно, так и похитили, что счастью не было. Мыслью одного наблюдателя труда неизвестного. Идея Амостолова, в селении, малюсенькая провинция, раба, 20 сентября. Отраски, отца Николая Манна 7 тыс. рублей.—Деньги не в союз—предать, ты и направили, опустошили, в разрыве 82 тыс. вощенайка, кроме денег, есоруую бриту и разкрестяют угнали мно-

малюсенькая провинция вьхъ въ мѣстахъ близкомъ къ станци. Взяли сеюды, повидому, боясь. Малюсенькая провинция директера гикаго суда. Вѣща, и въ то изгнать, они заб...

Остальное жгли и

Марьевское малюсенькая итиру врача, который сиделъ въ Херсонѣ, медицинами.

къ второй, малюсенькая и съ мною за то, сына „на офицера“.

Буя и другихъ, и вѣхъ съвѣхъ провинциго убийца. Телеграммы сообщаютъ, что малюсенькая провинция, в томъ числѣ провинция,

Въ наши дни.

Дѣти въѣхъ.

На дняхъ въ газетѣ „Херсонская Утра“ было напечатано письмо о безсознательности, и снисходительности по отношению къ Лице Патниной.

Письмо это адресовано многимъ дѣтямъ, и они прислали въ редакцію весьма любознательныя письма, характеризующія современное дѣтство миромертвенно. Некоторые письма съ разрывшися родителями этихъ дѣтей иномъ именемъ съ сохраненіемъ орфографіи.

Господинъ редакторъ!

Знаете ли, свидѣте революція, когда поинира революція? Нужна мне сначала, что скоро будетъ конецъ свѣта, а дядя Ваня мне сказалъ, что конецъ свѣта не будетъ потому что илюминать въ Херсонѣ очень много желосина. Когда были божественны, то ничего не было, а теперь есть молоко и хлебъ и масла. Слышно тому, кто избавилъ насъ отъ божественности.

Коля Трубкинъ (6 лѣтъ).

Господинъ редакторъ!

Будьте любезны сказать мнѣ, что такое спекулянтъ? Мнѣ очень интересно. Пыта сказать, что это за люди, такъ почему ихъ не аледуютъ полиция? Мнѣ, господинъ редакторъ, слышно много новостей. Она очень много слышала въ плену, вѣдь война и ина́ было очень холодно. У меня есть холосия излелени. Я читалъ въ газетѣ что есть такой пленный господинъ Тахчогло онъ очень хорошо выученъ, а если Тахчогло не пленный, то съ-аки одному еще можно и холосию и холосию и холосию можно по-вертовать мои излелени.

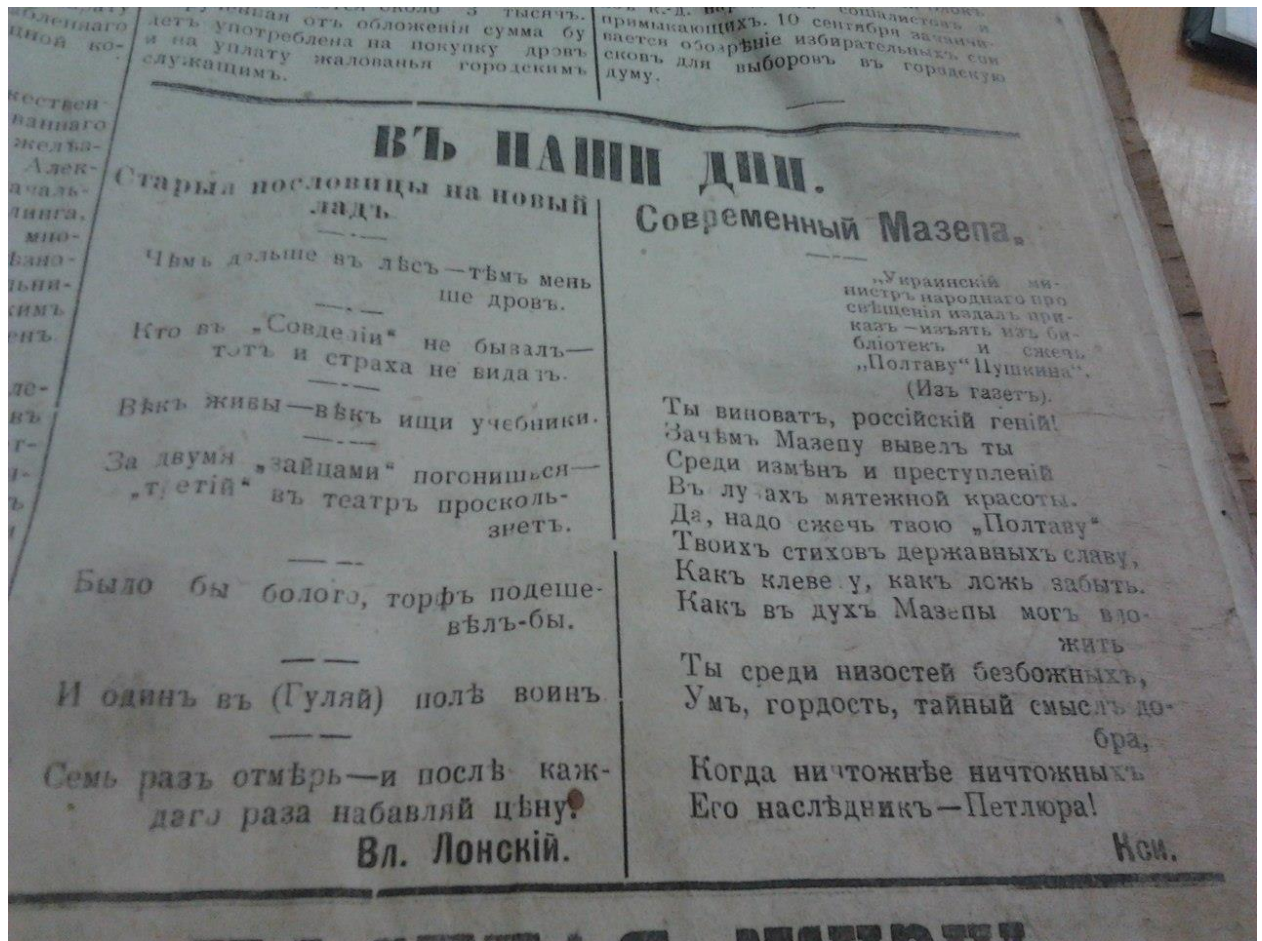
Петя Трескинъ (5 лѣтъ).

Господинъ редакторъ!

Когда я выведу больше я буду заботываться больше деньги, и слышалъ московскомъ и буду насить сянйно или износникомъ и иметъ пять тысячь въ день, а мой папа еще слышь полъ не извощивать, онъ почти унатель и заботываесть сто рублей.

Вася Пряничковъ (3 лѣтъ).

Ел. Лонский.

Иллюстрированный список
 дается по первому требованию
 Умеренные цены.
 Добросовестное испол.
 На всех выставках фирма награждена
 заказы.
 гражданскими и высшими наградами.
 Тщательная упаковка.

и все
 лонг,
 терша
 права
 Цен
 явля
 оруж
 ово-
 акже
 , д
 ис-
 суб-
 ре-
 за
 сов
 мт

Теперь вы можете иметь
 действительное полное, подробное и точ-
 ный анализ характера, определение прош-
 лаго настоящего и будущего
 не за 6 рублей, а только за 1 рубль
ПОЗНАЙТЕ себя!
ПОЗНАЙТЕ других!

Пришлите почерк свой или ите естующей Вас личности, сообщите
 при этомъ имя годъ, мѣсяцъ и число рожденія, изъ сколькихъ летъ со-
 стоять личная семья итд. — по этимъ даннымъ Вы получите отъ
 меня, Психолога Х. М. Шиллеръ-Школьнича (авторъ научныхъ
 трудовъ), заказанъ письм., строго-научный, полный, точный и подроб-
 ный анализъ характера определеиіе прошлаго, настоящаго и будущаго
 съ указаніемъ важныхъ событій въ жизни. Бѣрете отвѣты на все през-
 дженныя вопросы. Цѣнные совѣты и предупрежденія. Анализъ приво-
 дитъ неопровержимо-моральную пользу, что подтверждается множествомъ
 личныхъ отзывовъ и благодарностей.

Анализъ высылается за 1 руб. влож. плат. на 30 коп. дороже. Ана-
 лизъ бодѣ детальный, съ подробнымъ гоюскоюитъ, составляемъ въ за-
 мѣткѣ медіумомъ Миссъ-Хассе, съ указаніями, какъ жить? что дѣ-
 лать? высылается за три рубля, влож. плат. на 30 коп. дороже.

Я производилъ свои научныя анализы знатѣйшимъ и Высокопостав-
 леннымъ особамъ. Князямъ Графамъ Баронамъ Генераламъ Ученнымъ
 Профессорамъ Врачамъ Педагогамъ Духовенству и Купцамъ и удосто-
 вился получить множество лестныхъ отзывовъ и благодарностей.

О моей спеціальности по Френо-Графологїи и моимъ произведеніяхъ
 неоднократно публиковалось во всѣхъ извѣстныхъ органахъ, журналахъ
 и газетахъ Европы. Имѣется множество лестныхъ отзывовъ печати.

Деньги переводомъ или марками только въ заграничѣ, темномъ, хо-
 рошо замечатанромъ конвертѣ Валожд. плат. на 30 коп. дороже.

**Адресъ: Психологу Х. М. Шиллеръ-Школьнику, Вар-
 шава, Печная № 25—П.**

рошюра съ множествомъ отзывовъ и благодарностей отъ высокопостав-
 ленныхъ особъ множество прилагается при всякомъ заказѣ.

Подпи-
 ская у
 Р.
 ОБТ
 изъ
 рен
 щіе
 ся
 жи
 на
 мо
 За
 пр
 I
 пр

торимъ подвержено
маъ различія пола,
иальности.
есть преступленія,
мека вѣтъ въ ва-
римѣръ, законъ,
всгвенности ар-
вторами.

тно, жрецъ Мель
визны съ авто-

овы:

ближняго сво-
изнасилованіе,
увѣчье (работіе
одзхъ)—законъ

еръ калѣчить,
нѣ изувѣчатъ
произведеніе—

къ. — Развѣ
рецензентъ
ва возмуще-

деко не хо-

отношеніе
сь, въ ко-

ванній раз
идишь не
удь акте-

и, обидся
-отвѣчатъ
кій фелье

тъ авто-

Посвящается М. К. Заньковецкой.

Наче сонце у негоду з по
за хмари гляне
І підъ його світлімъ оком
легше серцю етане.

Веселище защебечуть пташки
въ темнім гаі,
Так од пісні вид твоєі серце
оживае.

Так і пісня твоя в душу,
мов те сонце льетця,
І, почувши її, серце радісно
забетця.

Краще сонця, краще літа ти
для мене стала,
Як про старую Україну піс-
ню заспівала.

Як почув я тую пісню, щось
мені здавило

Важко груди і сльозою очи
заступило.

І забув я все на світі, ні-
чого не бачив,

Тільки чув, як ти співала
про нудьгу козачу.

Тільки чув, як пісня тая,
наче сльози лилась,

Мов гаком чипляла серце і
въ душу просилась.

Георгій Федоровъ.

Г. Херсонъ.